

УДК 658.14:332.1

Ю.А. Малахова, аспірант

Національний транспортний університет, м. Київ, Україна

ОБҐРУНТУВАННЯ ГРАНИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ КОЕФІЦІЄНТА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВАНТАЖНОГО АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Ю.А. Малахова, аспірант

Национальный транспортный университет, г. Киев, Украина

ОБОСНОВАНИЕ ПРЕДЕЛЬНОГО ЗНАЧЕНИЯ КОЭФФИЦИЕНТА НАЛОГОВОЙ НАГРУЗКИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ГРУЗОВОГО АВТОМОБИЛЬНОГО ТРАНСПОРТА

Yuliia Malakhova, PhD student

National Transport University, Kyiv, Ukraine

SUBSTANTIATION LIMIT VALUE OF TAX LOAD RATIO ON TRUCKS TRANSPORT ENTERPRISES

Стаття присвячена визначенню параметричної моделі граничного значення коефіцієнта податкового навантаження, яке розмежовує діяльність підприємства на зони виживання та розвитку. Встановлено зв'язок між економічною рентабельністю активів та коефіцієнтом податкового навантаження підприємств. Здійснено аналіз граничного коефіцієнта податкового навантаження розвитку на середніх підприємствах вантажного автомобільного транспорту.

Ключові слова: система оподаткування, підприємство, економічна діяльність, податкове навантаження, рентабельність.

Статья посвящена определению параметрической модели предельного значения коэффициента налоговой нагрузки, которое разграничивает деятельность предприятия на зоны выживания и развития. Установлена связь между экономической рентабельностью активов и коэффициентом налоговой нагрузки предприятий. Осуществлен анализ предельного коэффициента налоговой нагрузки развития на средних предприятиях грузового автомобильного транспорта.

Ключевые слова: система налогообложения, предприятие, экономическая деятельность, налоговая нагрузка, рентабельность.

This paper is devoted to the definition of a parametric model boundary coefficient of the tax burden, which delineates the activity areas on survival and development. The relationship between economic return on assets ratio and the tax burden. The analysis of the coefficient of the tax burden of enterprise on businesses loaded with road transport.

Key words: taxation, enterprise, economic activity, tax burden, profitability.

Постановка проблеми. Одним із головних завдань керівників підприємств є забезпечення сталого підвищення ефективності господарської діяльності, на яку суттєвий вплив справляє зовнішній чинник – діюча система оподаткування. Саме тому для кожного суб'єкта господарювання важливо на сьогодні розробити таку систему заходів з організації податкового менеджменту, яка не лише допоможе підприємствам виживати в сучасних умовах, але й стимулюватиме їх до розширення та підвищення ефективності діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему оцінювання податкового навантаження в системі податкового менеджменту підприємства досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, серед яких В. Бородин, В. Горб, М. Крейніна, О. Кудріна, М. Литвин, П. Малахов Т. Одіокова, В. Ткаченко та інші. Ними здійснювалися дослідження впливу різних показників системи оподаткування на економічну діяльність підприємства. За рівнем податкового навантаження визначали значущість податкового менеджменту [1, с. 83], чи необхідність податкового планування на підприємстві [2].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте на сьогодні залишається актуальною проблема оцінювання податкового навантаження з урахуванням інвестиційних можливостей підприємства.

Мета статті. Головною метою статті є обґрунтування граничного значення податкового навантаження підприємства для оцінювання впливу діючої системи оподатку-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

вання на економічну діяльність підприємства з урахуванням його інвестиційних можливостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова криза, зниження курсу національної валюти, зменшення обсягів продаж супроводжуються знеціненням більшості доходів підприємства, скороченням прибутків та погіршують фінансовий стан підприємства, загальмовують його розвиток, призводять до фінансової неспроможності, знижують конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим зменшення податкового навантаження на підприємство є завданням, яке потребує нагального вирішення. Все частіше податки сплачуються за рахунок обігових коштів, скорочуючи їх обсяги для ведення поточної діяльності. Крім цього, практика авансових платежів у бюджет, а також чинний у вітчизняній податковій системі механізм сплати ПДВ призводить до того, що для проведення належних податкових виплат підприємство змушене залучати зовнішні ресурси, які у зв'язку з високими ризиками й рівнем інфляції в Україні стають усе дорожчими [3]. При цьому використання кредитних коштів комерційних банків вимагає сплати значних відсотків, а отже, формує додаткові витрати для підприємства, чим знижують його прибутки та ліквідність.

Враховуючи це, необхідно сформувати таку систему корпоративного податкового менеджменту, яка б дозволила пом'якшити податковий тягар і стимулювати розвиток підприємства.

Важливою складовою податкового менеджменту є оцінювання впливу податкового навантаження на господарську діяльність, яке визначає рівень економічних обмежень можливостей розвитку підприємства, створюваних відрахуванням коштів на сплату податків і обов'язкових платежів [4, с. 206].

При цьому важливим є значення граничного податкового навантаження як межі між зонами виживання та розвитку. В певний часовий період воно дозволить приймати обґрунтовані рішення щодо подальшого розвитку підприємства.

У зоні виживання підприємство є збитковим або отримує мінімальну суму прибутку, не достатню для подальшого економічного розвитку.

Розвиток пов'язаний з інвестиційною діяльністю і вимагає залучення зовнішніх джерел фінансування інвестиційних витрат, у першу чергу кредитів комерційних банків.

Тому, керуючись методом фінансового левериджу [5], можна стверджувати, що в точці розподілу зон реалізується тотожність

$$Re = r_{cep}, \quad (1)$$

де Re – економічна рентабельність активів підприємства;

r_{cep} – середня відсоткова ставка за кредитами.

При цьому

$$R_e = \frac{\Phi P_{оп}}{BK + ДК + КК}, \quad (2)$$

де $\Phi P_{оп}$ – фінансовий результат від операційної діяльності;

BK – власний капітал;

$ДК$ – довгострокові кредити отримані;

$КК$ – короткострокові кредити отримані.

У точці розподілу зон виживання і розвитку підприємство має такий рівень економічної рентабельності активів підприємства, який створює мінімальні умови для забезпечення кредитів.

Виникає завдання встановлення зв'язку між економічною рентабельністю активів та коефіцієнтом податкового навантаження, який за результатами проведеного нами дос-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

лідження [6] для підприємств вантажного автомобільного транспорту визначається за формулою:

$$KПНi = \frac{\sum \Pi_i}{ВФРi}, \quad (3)$$

де $KПНi$ – коефіцієнт податкового навантаження i -го періоду;

$\sum \Pi_i$ – сума податків, зборів та обов'язкових платежів, нарахованих підприємством в i -му періоді;

$ВФРi$ – валовий фінансовий результат підприємства i -го періоду.

Валовий фінансовий результат можна визначити з параметричної моделі рентабельності продажів:

$$R_{Пi} = \frac{ВФРi}{Вi}, \quad (4)$$

де $R_{Пi}$ – рентабельність продаж підприємства i -го періоду;

$Вi$ – виручка від реалізації товарів (робіт, послуг) в i -му періоді.

Отже,

$$ВФРi = R_{Пi} \cdot Vi \quad (5)$$

Тоді

$$KПНi = \frac{\sum \Pi_i}{Ri \cdot Vi}. \quad (6)$$

Таким чином, коефіцієнт податкового навантаження пов'язаний з економічною рентабельністю активів через рентабельність продажів підприємства. Рентабельність продажів можна віднайти тоді, коли буде встановлений стохастичний зв'язок між нею та економічною рентабельністю активів.

Такий зв'язок буде встановлено за даними фінансової та податкової звітності за 2012–2014 роки по 22 середніх вантажних автотранспортних підприємств м. Києва¹. Характер залежності описують дані аналітичного угруповання, наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Залежність рентабельності продажів підприємств від економічної рентабельності активів

Економічна рентабельність активів (R_e), %	Кількість середніх вантажних АТП м. Києва	Рентабельність продажів ($R_{П}$), %
до 0	17	-6,9
"0-10	17	20,2
"10-20	10	47,2
"20-30	4	32,8
"30-40	6	16,7
понад 40	12	25,7

На рис. 1 графічно відображена залежність рентабельності продажів від економічної рентабельності активів середніх вантажних автомобільних підприємств м. Києва.

¹ Зазначена вибірка є однорідною за чисельністю працівників та чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), коефіцієнти варіації 33,2 та 31,3 % відповідно.

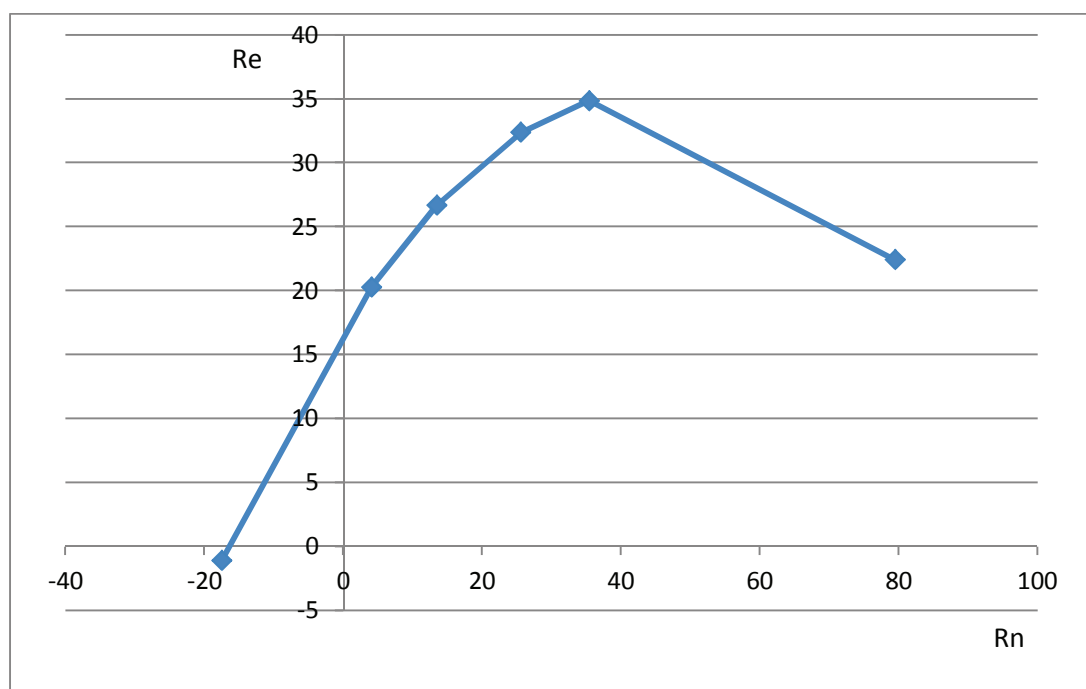

Рис. 1. Залежність рентабельності продажів від економічної рентабельності активів

Як бачимо, залежність може бути описано рівнянням регресії параболі. Це підтверджується найвищим показником тісноти зв'язку: кореляційне співвідношення при параболічній залежності становить 71,4 %, тоді як при гіперболічній – 34,5 %, і коефіцієнт кореляції при прямолінійній залежності – 38 %.

Розрахунки за допомогою програмного забезпечення Microsoft Excel дозволили отримати таке рівняння регресії:

$$R_n = 17 + 0,86 \cdot R_e - 0,01 \cdot R_e^2 \quad (7)$$

Враховуючи тотожність (1), рентабельність продажів у точці розподілу можна визначити за даними про середню відсоткову ставку за кредитами. Так, станом на 09.10.2014 року середня відсоткова ставка за кредитами комерційних банках міста Києва мала такі значення (табл. 2):

Таблиця 2

Середні відсоткові ставки в розрізі кредитів по м. Києву*

Вид кредиту	Середня відсоткова ставка, %
На обладнання	26,46
На автомобілі	17,04
На нерухомість	25,53
Овердрафт	37,75
На розвиток	24,85
На поповнення обігових коштів	25,71
Середній відсоток	26,22

Примітка: складено станом на 09.10.2014 року за даними компанії Простобанк Консалтинг, що здійснює регулярні дослідження українського ринку банківських послуг [7].

При значенні середньої відсоткової ставки за кредитами 26,22 % рентабельність продажів, розрахована за рівнянням регресії (7), становитиме 46,4 %.

За такої умови граничне значення коефіцієнта податкового навантаження для середніх вантажних автопідприємств м. Києва визначиться за формулою:

$$K_{ПНзрі} = \frac{\sum \Pi_i}{0,464 \cdot V_i} \cdot 100 \quad (8)$$

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

За результатами розрахунку *KPH_{gr}* по кожному з 22 АТП побудовано відповідний розподіл підприємств (рис. 2).

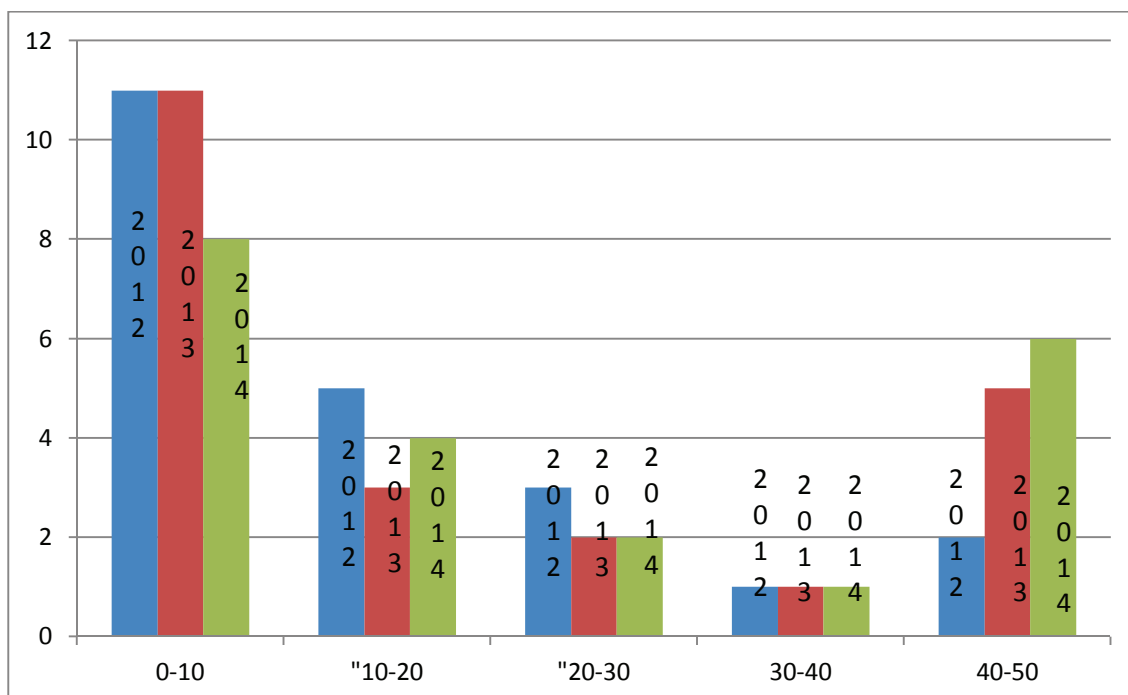

Рис. 2. Розподіл середніх вантажних автотранспортних підприємств м. Києва за рівнем граничного значення коефіцієнта податкового навантаження

Таким чином, аналіз граничного коефіцієнта податкового навантаження дозволяє визначити ступінь можливостей розвитку підприємства при діючій системі оподаткування. Так, на рис. 2 видно, що найбільша кількість вантажних автотранспортних підприємств міста Києва матиме змогу розвиватися при значенні граничного податкового навантаження до 10 %, а вже при значенні понад 30 % таку можливість мають одиниці підприємств.

Висновки і пропозиції. Можливість визначення граничного значення коефіцієнта податкового навантаження підприємств створює певні передумови для прийняття обґрунтованих рішень щодо подальшого розвитку підприємств.

Список використаних джерел

1. Новіков М. А. Порівняльний аналіз методик визначення податкового навантаження та шляхи їх удосконалення / М. А. Новіков // Сталій розвиток економіки. – 2011. – № 7. – С. 284–288.
2. Горб В. А. Управління податковими платежами підприємства : дис. ... канд. екон. наук / В. А. Горб. – Дніпропетровськ, 2005. – 194 с.
3. Вплив ПДВ на фінансово-господарську діяльність підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua>.
4. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М. : Инфра, 1998. – 479 с.
5. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – 3-тє вид., виправл. і доповн. – К. : Знання, 2009. – 305 с.
6. Малахова Ю. А. Методичні засади визначення податкового навантаження на підприємствах автомобільного транспорту / Ю. А. Малахова // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 11. – С. 17–20.
7. Дані компанії Простобанк Консалтинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.prostobiz.ua>.